

Araştırma Makalesi/ Research Article

Köken Coğrafyasında Savaş: İsrail'in Rusya-Ukrayna Savaşı Politikası

Menderes Kurt*

(ORCID: 0000-0002-9513-3417)

Makale Gönderim Tarihi
07.05.2025

Makale Kabul Tarihi
02.06.2025

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Kurt, M., “Köken Coğrafyasında Savaş: İsrail'in Rusya-Ukrayna Savaşı Politikası”, *Journal of International Eastern European Studies/Uluslararası Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 7/1 (Haziran 2025), 89-116.

APA: Kurt, M. (2025). Köken Coğrafyasında Savaş: İsrail'in Rusya-Ukrayna Savaşı Politikası. *Journal of International Eastern European Studies/Uluslararası Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 7(1) (Haziran 2025): 89-116.

Öz

Bu çalışmanın amacı İsrail'in köken coğrafyasında meydana gelen Rusya-Ukrayna Savaşına dair politikasını ele almaktır. Bu noktada çalışma Batı ve ABD'nin yakın müttefiki olan İsrail'in neden Rusya'yı doğrudan karşısına almadığı, bütün baskılara rağmen neden Ukrayna'ya askeri destek vermekten kaçındığı soruları üzerinden İsrail'in Rusya ve Ukrayna ile ilişkilerinin yapısını ve politikasını açıklamaktadır. Uluslararası toplumun bütün baskılarına ve açık kınamalarına rağmen İsrail, Rusya'nın Ukrayna işgaline üst perdeden tepkisini ortaya koymamış ve savaşa mesafeli durmaya veya arabulucu rolü oynamaya çalışmıştır. Bu minvalde çalışma İsrail'in Rusya-Ukrayna Savaşı veya Rusya'nın Ukrayna işgaline mesafeli ve arabulucu şeklinde kendisini yerleştirme çabalarını tarihsel köken, nüfus/demografi, Rusya'nın Suriye'deki varlığı,

* Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Türkiye, kurtmndrs@gmail.com.

Assist. Prof. Dr., Mardin Artuklu University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Political Science and International Relations, Turkey.

İsrail'in Filistin'de devam eden işgali ve değişen uluslararası sistem gibi faktörler üzerinden açıklamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: İsrail, Rusya-Ukrayna Savaşı, Köken, Nüfus, Suriye ve Filistin.

War in the Geography of Origin: Israel's Policy on the Russia-Ukraine War

Abstract

This study aims to analyze Israel's stance on the Russia-Ukraine war within the context of its geopolitical origins. It seeks to address why Israel—a longstanding ally of the West and the United States—has avoided directly confronting Russia and has refrained from offering military assistance to Ukraine, despite mounting international pressure. Although the global community has openly condemned Russia's invasion, Israel has neither taken a strong position against Moscow nor aligned itself fully with Western efforts, opting instead to maintain a neutral posture or act as a potential mediator. This research explores the factors that have shaped Israel's cautious approach, including historical ties, demographic considerations, Russia's military presence in Syria, Israel's ongoing occupation of Palestinian territories, and shifts in the global order. The study ultimately aims to provide a comprehensive understanding of the strategic rationale behind Israel's relative silence and its attempt to balance competing geopolitical interests.

Keywords: Israel, Russia-Ukraine War, Geopolitical Origins, Demography, Syria, Palestine

Giriş

2022 yılında dünya yeni bir evreye doğru harekete geçti. Rusya lideri Vladimir Putin'in emirleri doğrultusunda ve Avrasya coğrafyasında Rus gücünü yeniden idame ettirmek amacıyla Ukrayna'yı işgal etme planı büyük bir etki yarattı. Geniş anlamda Rusya'nın Ukrayna hamlesi NATO'nun genişlemesi bağlamında açıklanmaya çalışıldı¹ ancak işgal

¹ Jonas J. Driedger, "Russian Self-Defense? Fact-Checking Arguments on the Russo-Ukrainian War by John J. Mearsheimer and Others", PRIF Blog, 26 Temmuz 2023, <https://blog.prif.org/2023/07/26/russian-self-defense-fact-checking-arguments-on-the-russo-ukrainian-war-by-john-j-mearsheimer-and-others/>; Isaac Chotiner, "Why John Mearsheimer Blames the U.S. for the Crisis in Ukraine", The New Yorker, 1 Mart 2022, <https://www.newyorker.com/news/q-and-a/why-john-mearsheimer-blames->

planlarının Rusya'nın kaynak (insan ve madde) ihtiyaçlarına ve hırsına dayandığı açıldı.² Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesinden sonra başta Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmak üzere birçok Batılı devlet tarafından kınandı.³ Savaşın hem Avrupa güvenliği hem de Avrupa enerji güvenliği için yarattığı tehdit,⁴ Afrika ülkeleri açısından oluşturduğu gıda güvenliği problemi⁵ nedeniyle birçok ülke Rusya'yı kınadı ve Ukrayna'nın bağımsızlığına saygı gösterilmesi gerektiği noktasında açıklamalarda bulundu. Hatta ABD müttefikleri olan birçok ülke (Türkiye'de dahil) Ukrayna'ya silah desteğinde bulunarak Rusya'yı doğrudan karşılarına aldılar. Ancak, ABD'nin en büyük müttefiklerinden biri olan ve tarihsel olarak Rusya ile ciddi problemler yaşayan İsrail, Rusya'yı doğrudan kınamaktan çekinmekle birlikte müttefiklerinin bütün baskılarına, bölgesel düşmanı İran'ın Rusya'ya füze ve silah desteği sağlamasına rağmen Ukrayna'ya silah desteği sunmaktan ve Rusya'yı doğrudan karşısına almaktan çekinmiştir.

Bu çerçevede çalışmanın amacı, İsrail'in köken coğrafyasında meydana gelen Rusya-Ukrayna Savaşı'na dair politikasını ele almaktır. İsrail, Batı ve ABD'nin yakın bir müttefikleri olmasına rağmen, Rusya'yı doğrudan karşısına almaktan kaçınmış ve bütün baskılara rağmen Ukrayna'ya askeri destek vermekten geri durmuştur. Uluslararası toplumun açık kınamalarına rağmen İsrail, Rusya'nın Ukrayna işgaline üst perdeden bir tepki göstermemiş, savaşa mesafeli durmaya veya bir

the-us-for-the-crisis-in-ukraine; "John Mearsheimer'in Rusya-Ukrayna Savaşı Hakkındaki Görüşleri", Uluslararası Politika Akademisi, 14 Mart 2022, <https://politikaakademisi.org/2022/03/14/john-mearsheimerin-rusya-ukrayna-savasi-hakkindaki-gorusleri/>

² Samet Yerköy, "Putin'in Rusya-Ukrayna Tarihsel Birliği Üzerine Makalesi: Velikorus Şovenizminin Manifestosu". Mülkiye Dergisi, 48/4 (Aralık 2024), s. 1062-98.

³ "Rusya'nın Ukrayna'yı işgaline verilen tepkiler, uluslararası sistemin küresel krizlerle başa çıkmaya elverişsiz olduğunu gösterdi", Uluslararası Af Örgütü, 28 Mart 2023; Scott R. Anderson ve diğerleri, "The World Reacts to Russia's Invasion of Ukraine", Lawfare, 24 Şubat 2022, <https://www.lawfaremedia.org/article/world-reacts-russias-invasion-ukraine>

⁴ Ayşe Tuğçe Samsun "Ukrayna Krizi'nin Avrupa Güvenliğine Olan Etkisi", EURO Politika, 12 (2022), s. 7-15.

⁵ Muazzez Harunoğulları, Gulsen Ayhan, "Rusya -Ukrayna Krizinin Dünya Gıda Güvenliğine Etkileri", Coğrafi Bilimler Dergisi, 21/2 (2023), s. 525-556.

arabulucu rolü oynamaya çalışmıştır.⁶ Bu mesafeli ve arabulucu rolünü benimseme çabaları, tarihsel köken, nüfus/demografi, 2024 tarihi öncesinde Rusya'nın Suriye'deki varlığı, İsrail'in Filistin'de devam eden işgali ve değişen uluslararası sistem gibi çeşitli faktörler üzerinden açıklanmaktadır. ABD'nin uzun yıllardır ana müttefiklerinden biri olan İsrail'in böyle kritik bir olayda neden Ukrayna'ya açıkça destek vermekten kaçındığı, bunun yerine sadece bazı tıbbi malzeme ve hafif teçhizat desteği vermekle yetindiği, incelenmesi gereken önemli bir konudur. Bu durumun altında özel sebepler (tarihsel ilişkiler, Suriye iç savaşı, ekonomi, İsrail işgalleri) bulunmakla birlikte, İsrail'in geçiş döneminde olan uluslararası sisteme kendini yeniden konumlandırma çabası da etkili olmuştur.

İsrail'in özellikle geçiş döneminde olan bir uluslararası sistemde, Çin ve Rusya'nın dünya ve bölgede artan güçlerini baz alarak kendini konumlandırması, uluslararası ilişkilerde hedging/koruma kavramı ile açıklanabilir. Hedging kavramı, uluslararası ilişkilerde gelecekteki güç dağılımına dair belirsizlik koşullarında ortaya çıkan, devletlerin çatışan ulusal çıkarlarını yönetmek için kullandıkları kapsamlı bir dış politika stratejisidir. Bu strateji, rekabetçi ve işbirlikçi yaklaşımları bir arada kullanır ve rasyonel bir seçim olmasına rağmen genellikle çelişkili davranışları içerir. Hedging, geleneksel dengeleme (balancing) ve peşine takılma (bandwagoning) stratejileri arasında hem bir ara strateji hem de yumuşak dengeleme ve yumuşak peşine takılma gibi stratejilerin ortak enstrümanlarını karıştıran karma bir strateji olarak tanımlanır. Bu kavram, özellikle Asya-Pasifik bölgesindeki devletlerin Çin'in yükselişinin neden olduğu belirsizlikle başa çıkmak için sergilediği dış politika davranışlarını ve güvenlik, ekonomi ve diplomasi gibi çeşitli alanlarda hem işbirliğini hem de rekabeti içeren adımlarını açıklamak için kullanılır.⁷ Bu noktada ABD'nin bölgedeki en büyük müttefiki olan İsrail,

⁶ Batu Coşkun, "Ukrayna ve Rusya Arasında İsrail: İtidal ve Arabuluculuk", Kriter, 6/67 (Nisan 2022); Enes Canlı, "İsrail, Ukrayna savaşında Batı ile Rusya arasında sıkıştı", Anadolu Ajansı, 21 Ekim 2022; Merav Amir, "The Israeli Reaction to the War in Ukraine", Institute for Human Sciences, 22 March 2022; İlyas Süpürgeci, "Ukrayna Savaşı Gölgesinde İsrail-Rusya İlişkileri: Nereye?", Stratejik Düşünce Enstitüsü, 7 Mayıs 2022; Selami Kökçam, "Ukrayna Savaşı sonrası: İsrail Rusya ilişkileri", TRT Haber, 19 Nisan 2022.

⁷ Iván Gonzalez-Pujol, "Theorising the Hedging Strategy: National Interests, Objectives, and Mixed Foreign Policy Instruments", Allazimuth: A Journal of Foreign Policy and

bütün baskılara rağmen Rusya'yı doğrudan karşısına almamasında güç dağılımındaki belirsizlik de etkilidir.

Bu çalışmada yöntem olarak ise betimleyici-analitik analiz yöntemini kullanılmıştır. “Neden” temelli soruları anlamlandırmak için betimleyici-analitik yöntemin tercih edilmesinin nedeni, bu yöntemin incelenen olguların yalnızca yüzeysel özelliklerini tanımlamakla kalmayıp, aynı zamanda bu olguların ortaya çıkış nedenlerini, aralarındaki ilişkileri ve bunların bağlam içindeki anlamlarını ortaya koyma imkânı sunmasıdır. Betimleyici yön, olayların ne şekilde gerçekleştiğini açıklarken; analitik yön, bu olayların neden ve nasıl ortaya çıktığını analiz etme olanağı sağlamaktadır. Böylece, çalışmada ele alınan konular hem somut verilerle desteklenmiş hem de kuramsal bir çerçevede değerlendirilmiştir. Bu yöntem, karmaşık ve ilişkisel politik/diplomatik süreçlerin daha derinlikli ve bütüncül bir biçimde anlaşılmasına imkân tanımaktadır.

Köken Coğrafyası ve Tarihsel İlişkiler

“Köken Coğrafyası” terimi, İsrail'i kuran Aşkenazi Yahudilerinin bu coğrafyadan İsrail'e gitmiş olmaları ve Siyonist düşüncenin doğuş yerinin burası olması nedeniyle kullanılmıştır. Örneğin, Odessa, Poleo Zion/Siyon Aşıkları (Leon Pinksler) Siyonizm'i ve Filistin'e göçü burada organize etmişlerdir.⁸ İsrail'i yöneten elitlerin büyük çoğunluğunun bu coğrafyadan olduğu görülmektedir; David Ben-Gurion Rusya-Polonya sınırında Płońsk kentinde⁹, Moshe Sharett Rusya'da,¹⁰ Levi Eshkol¹¹ ve Golda Meir¹² Ukrayna'da doğmuşlardır. Menahem Begin¹³ ise Belarus

Peace, 13/2, (2024), s. 193-214; İsmail Numan Telci, Mehmet Rakipoğlu, “Hedging As a Survival Strategy for Small States: The Case of Kuwait”. All Azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace, 10/2 (July 2021): 213-29.

⁸ Halit Çakmaktaş, Siyon Aşıkları Hareketi, 1884-1897, İstanbul: Çizgi Kitabevi, 2024.

⁹ “David Ben-Gurion”, Encyclopædia Britannica, 3 Mayıs 2025.

¹⁰ “Moshe Sharett”, Ministry of Foreign Affairs, 03 Ağustos 2021, https://www.gov.il/en/pages/moshe_sharett

¹¹ Prime Minister Levi Eshkol (1895-1969”, The Knesset, <https://main.knesset.gov.il/en/about/pages/eshkol.aspx>

¹² Golda Meir, My life: The Autobiography, London: Weidenfeld & Nicolson, 1977.

¹³ “Menachem Begin”, Encyclopædia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Menachem-Begin>

doğumludur. Bu isimler, İsrail'in kurucu ve yönetici kadrolarının bu bölgeyle olan derin bağlarını göstermektedir.

19. yüzyılın sonlarından itibaren Filistin'e doğru yaşanan Yahudi göçünün önemli bir kısmı bugünkü Ukrayna dâhil Rus İmparatorluğu'nun (daha sonra Sovyetler Birliği) kapsadığı geniş bir coğrafya kaynaklıdır.¹⁴ Özellikle 1880'lerden sonra, Aşkenazi Yahudi göçmenlerin çoğunluğu orta ve doğu Avrupa Slav bölgelerindendi. 1882 ile 1924 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'ne göç eden Yahudilerin büyük bir kısmı da Rus İmparatorluğu'ndan gelmiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısında, özellikle 1970'lerden başlayarak Sovyetler Birliği'nden kitlesel Yahudi göçü yaşanmış ve İsrail bu göçmenler için önemli bir varış noktası olmuştur. 1989 Devrimleri ve 1991'deki Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle bağlantılı olarak yaklaşık 1.5 milyon Yahudi ayrılmış, bunların yaklaşık %60'ı İsrail'e göç etmiştir.¹⁵ Ukrayna'dan gelen Yahudiler, Orta ve Doğu Avrupa Yahudi göçünün kabaca üçte birini oluşturduğundan, 1989 ile 2010 yılları arasında İsrailli Yahudilerin tahminen 330.000'i Ukrayna'dan gelmiştir.¹⁶ Bu tarihsel göç hareketleri, bugünkü İsrail nüfusunun önemli bir bölümünün köklerinin bu coğrafyada olduğunu ve İsrail Devleti'nin bu nüfusu bir araya getirme hedefi taşıdığını göstermektedir. İsrail, 14 Mayıs 1948'de kabul edilen Bağımsızlık Bildirgesi'nde "İsrail Devleti Yahudi göçüne ve Sürgünlerin Toplanmasına açıktır" şeklinde belirtmiştir.¹⁷ 5 Temmuz 1950'de çıkarılan Geri Dönüş Yasası (Law of Return), dünyadaki her Yahudi'ye İsrail'e göç etme hakkı tanımaktadır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından

¹⁴ Rusya ve Ukrayna bölgesindeki Yahudilere dair ayrıntılı bilgi için bkz. Şir Muhammed Dualı, Çarlık Rusyasında Yahudiler, İstanbul: Divan Kitap, 2016; Jonathan Frankel, Kehanet ve Siyaset: Sosyalizm, Milliyetçilik ve Rusya Yahudileri (1862-1917), Hece Yayınları, 2022.

¹⁵ Majid İbrahim Al-Haj, Immigration and Ethnic Formation in a Deeply Divided Society: The Case of the 1990s Immigrants from the Former Soviet Union in Israel, Brill, 2004; Menderes Kurt, "Yahudi Nüfus Problemi ve İsrail Devleti'nin Yahudi Karakteri". Mukaddime, 12/1 (2021), s. 208.

¹⁶ "Chapter 10.2: Jews and Ukrainians: AMillennium of Co-Existence", Ukrainian Jewish Encounter, 27 Kasım 2024.

¹⁷ "Declaration of Independence", The Knesset, <https://main.knesset.gov.il/en/about/pages/declaration.aspx>

sonra İsrail'i varış noktası olarak seçenlerin yüzdesi önemli ölçüde artmıştır.¹⁸

Bu bölgeden gelen Yahudi göçmenler, İsrail Devleti'ni kuran ve şekillendiren nüfusun önemli bir parçasını oluşturmuştur. Özellikle 20. yüzyıldaki ardışık büyük göç dalgaları (aliyah), İsrail toplumunda önemli sosyal, kültürel ve siyasi değişikliklere yol açmıştır.¹⁹ Geleneksel olarak Yahudiler ideolojik (Siyonist) nedenlerle İsrail'e gitmiş olsalar da 1989 sonrası göçmenler esas olarak ekonomik kaygılar ve daha iyi sosyo-ekonomik koşullar arayışıyla veya Sovyetler Birliği'nin kaosundan ve antisemitizmden kaçma gibi nedenlerle hareket etmişlerdir. Bu gruplar, İsrail nüfusuna büyük sayılarla eklenerek devletin yapısına katkıda bulunmuşlardır.²⁰ Ancak, bu bölgeden gelen Yahudilerin tarihi deneyimlerinin sadece göç ve devlet kurmayla sınırlı değildir. Aynı zamanda Ukrayna topraklarında yüzyıllarca süren bir arada yaşama, şiddet ve olağanüstü kültürel canlılık dönemlerini içermektedir. Bu göçmenlerin çoğu, geldikleri yerlerde oldukça şehirleşmiş ve Ruslaşmış bölgelerden gelmişlerdi, bu da onların yeni ülkelerinde Rusça konuşan toplulukların bir parçası olmalarını kolaylaştırmıştır.

İlişkilerin Tarihsel Arka Planı

Rus-İsrail ilişkilerinin tarihi, Çarlık Rusyası dönemine kadar uzanır ve Sovyetler Birliği ile günümüz Rusya Federasyonu dönemlerinde farklı evrelerden geçmiştir. Çarlık Rusya'sı altındaki Yahudi tecrübesi, günümüz diaspora bilincini şekillendirmiştir. Sovyetler Birliği döneminde (1948-1991), SSCB başlangıçta İsrail'in kuruluşunu desteklese de Arap-İsrail çatışmaları ve SSCB'deki Yahudilere yönelik baskılar ilişkilerin gerilmesine yol açmıştır. SSCB Yahudilerinin İsrail'e göçünün engellenmesi, Rus Yahudi Diasporasının Rus-İsrail ilişkilerinde

¹⁸ Shelese Emmons, "Russian Jewish Immigration and its Effect on the State of Israel", *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 5/1 (1997), s. 341; David Myers, "The Ironies of History: The Ukraine Crisis through the Lens of Jewish History", *Katz Center for Advanced Judaic Studies*, 9 Mart 2022, <https://katz.sas.upenn.edu/resources/blog/ironies-history-ukraine-crisis-through-lens-jewish-history>

¹⁹ Shoshana Neuman, *Aliyah to Israel: Immigration under Conditions of Adversity*, Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor, No: 89, Aralık 1999.

²⁰ Myers, age, s. 344-346.

önemli bir konu olmuştur. Rusya Federasyonu döneminde (1991 sonrası), ilişkiler gelişmeye başlamış ve Rusya Federasyonu'ndan İsrail'e göç etmiş olan Rus Yahudi Diasporası, ikili ilişkilerin (politik, kültürel, sosyal, ticari) gelişmesinin kaynağı olarak görülmüştür. Ticari ilişkilerde artış yaşanmış, Rusya İsrail için önemli bir ortak olmuştur.

Tablo 1: İsrail – Rusya İkili Diplomatik İlişkiler: Genel Diplomatik İlişkiler²¹

Kategori	Tarih / Dönem	Açıklama
İlişkilerin Kurulması	Mayıs 1948	SSCB, İsrail'i tanıdı ve diplomatik ilişkiler kuruldu.
İlişkilerin Kesilmesi	Haziran 1967	Altı Gün Savaşı sonrası ilişkiler kesildi.
Konsolosluk İlişkilerinin Başlaması	1987	Konsolosluk düzeyinde ilişkiler yeniden başladı.
İlişkilerin Tamamen Yeniden Kurulması	18 Ekim 1991	Diplomatik ilişkiler tam olarak yeniden kuruldu.
Büyükelçiliklerin Açılması	Aralık 1991	Moskova'da İsrail, Tel Aviv'de Rusya büyükelçiliği açıldı.
Diaspora Etkisi	Güncel	1,5 milyonluk eski SSCB kökenli Yahudi nüfus ikili ilişkilerde önemli bir unsur.

²¹ "Israel-Russia Bilateral relations", Embassy of Israel Moskov, <https://new.embassies.gov.il/russia/en/the-embassy/bilateral-relations>

Rusya ile İsrail arasındaki ekonomik ilişkiler, iki ülke arasındaki daha geniş ve pragmatik ikili ilişkilerin önemli bir yönünü oluşturmaktadır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından İsrail'e bir milyondan fazla Rusça konuşan göçmenin gelişiyle kültürel ve ekonomik bağlar güçlenmiş, bu göçmenlerin getirdiği teknik uzmanlık İsrail'in yüksek teknoloji sektörüne katkıda bulunarak işbirliği fırsatları yaratmıştır. Ekonomik işbirliği bu dönemden sonra önemli ölçüde büyümüş, ticaret hacmi 1991'deki yaklaşık 70 milyon ABD dolarından yıllar içinde kayda değer artış göstermiştir. Nitekim 2023 itibarıyla iki ülke arasındaki ikili ticaret 2,6 milyar ABD doları seviyesine çıkmıştır.²² Taraflar arasındaki ekonomik ilişkilerin özü, Rusya'nın hammadde ve enerji tedariki sağlarken İsrail'in gelişmiş teknoloji, tarım yenilikleri ve tıbbi ürünler sunmasına dayanmaktadır. İki ülke, enerji, teknoloji ve tarım gibi alanlarda karşılıklı çıkarlar temelinde işbirliği yapmıştır. Rusya'nın İsrail'in düşmanlarıyla (İran ve Suriye dâhil) ilişkilerini sürdürmesi ve Ortadoğu barış süreciyle ilgili bazı İsrail politikalarına muhalefeti gibi jeopolitik gerilimlere rağmen, ekonomik işbirliği genellikle karşılıklı fayda odaklı kalarak nispeten istikrarlı kalmıştır. Ukrayna'daki savaş ve Rusya'nın İran ile artan yakınlaşması gibi son gelişmeler ilişkileri karmaşıktırılmış olsa da, İsrail'in doğrudan yaptırım uygulamaktan kaçınması ve ekonomik pragmatizme odaklanması, ticaret bağlarının devam etmesine olanak tanımıştır. Bu durum, ekonomik ilişkilerin, genel ikili ilişkilerin zorlu jeopolitik ortama rağmen işlevsel kalmasına yardımcı olan temel unsurlardan biri olduğunu göstermektedir.²³ Nitekim karşılıklı ikili ziyaretlerin yoğunluğuna bakıldığında bu faktör daha da anlamlı olmaktadır (bkz. Tablo, 2, 3 ve 4).

Ukrayna-İsrail ilişkileri, bağımsız Ukrayna'nın kuruluşuyla daha yakın tarihlidir. Tarihsel bağ, her iki ülkede de yaşayan büyük Yahudi nüfusu üzerinden kurulabilir. SSCB döneminde İsrail'e göç eden birçok Yahudi

²² Divya Malhotra, "Israel-Russia Economic Relations: A Pragmatic Partnership Amid Geopolitical Tensions", Center For National Security Studies, Ramaiah University, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://cnss.msruas.ac.in/uploads/images/for-israel-embassy_divya_cnss_israel-russia-economic-ties.pdf

²³ Michael Khoury, "Russian's Economy and Trade Relations with Israel." İçinde Russia and Israel in the Changing Middle East: Conference Proceedings, editörler Zvi Magen ve Vitaly Naumkin. Institute for National Security Studies, 2013.

Ukrayna kökenlidir. İsrail ve Ukrayna arasındaki ekonomik işbirliği hem ticaret hem de yatırım alanlarını kapsamaktadır. 2023 yılının ilk yarısında, iki ülke arasındaki toplam mal ticareti 337.8 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Ukrayna'dan İsrail'e yapılan başlıca ihracat ürünleri arasında tahıl ürünleri, demirli metaller ve gıda sanayi kalıntıları bulunmaktadır. İsrail'den Ukrayna'ya ithal edilen ana ürünler arasında ise çeşitli kimyasal ürünler, mineral yakıtlar ve petrol ürünleri yer almaktadır²⁴. Bağımsız Ukrayna'nın kuruluşu sonrası ilişkiler gelişmiş, ancak 2022 savaşıyla ilişkiler önemli bir sınavla karşı karşıya kalmıştır. İsrail, Suriye'deki güvenlik kaygıları nedeniyle Rusya ile ilişkilerini korumak istemiş ve bu da Ukrayna'ya askeri yardım sağlama konusunda isteksiz olmasına neden olmuştur.²⁵ Nitekim savaş sırasında (2022) İsrail Başbakanı Naftali Bennet'in hem Ukrayna hem de Rusya'ya ziyaretleri, taraf olmaktan ziyade kendisini aracı şeklinde yerleştirme çabasının bir ürünüdür (bkz. Tablo 2)

Nüfus ve Diaspora Etkisi

İsrail'in Rusya-Ukrayna Savaşı'ndaki tarafsız ve arabulucu tavrının bir diğer önemli nedeni, Ukrayna ve Rusya'da yaşayan Yahudilerin güvenliğidir. Yahudilerin güvenliğinin yanında son yıllarda İsrail vatandaşı Filistinlilerin nüfusundaki yüksek artışın devletin Yahudi karakteri açısından yarattığı tehdit, İsrail'in bölgedeki Yahudi göçüne olan ihtiyacını arttırmıştır.²⁶ *World Jewish Population* verilerine göre (2016), Ukrayna'da 50 bin ile 100 bin arasında, Rusya'da ise 179 bin Yahudi'nin yaşadığı tahmin edilmektedir.²⁷ 1950'de Knesset'in kabul ettiği Geri Dönüş Yasası ile bütün bu Yahudiler de-facto İsrail vatandaşı sayılmaktadırlar. Bu nedenle, yaşam haklarının korunması ve gerekirse İsrail'e güvenle ulaşmaları İsrail hükümetinin sorumluluğundadır. Ekim

²⁴ "Economic cooperation between Ukraine and Israel", Embassy of Ukraine in the State of Israel, <https://israel.mfa.gov.ua/en/partnership/3308-torgovelyno-jekonomichne-spirovbitnictvo#:~:text=Economic%20cooperation%20between%20Ukraine%20and,in%20the%20State%20of%20Israel&text=According%20to%20the%20State%20Statistics,imports%20%2D%20%24161%2C17%20mln.>

²⁵ "Israel-Ukraine Bilateral relations" Embassy of Israel Kiev, <https://new.embassies.gov.il/ukraine/en/the-embassy/bilateral-relations>

²⁶ Kurt, "Yahudi Nüfus Problemi", s. 194-219.

²⁷ Sergio DellaPergola. "World Jewish Population, 2016," in Arnold Dashefsky and Ira M. Sheskin. (Editors) The American Jewish Year Book, 2016, Volume 116 (2016), s. 23.

2022 rakamlarına göre 50 bin yeni göçmen İsrail'e geldi. Bunların 35 bini Ukrayna kökenliken 5 bini de Rusya ve Belarus kökenlidir. Bu veriler, savaşın doğrudan bir göç dalgasını da tetiklediğini göstermektedir.

Eski Sovyetler Birliği (ESB) ülkelerinden gelen göçmenler, İsrail'deki en büyük göçmen grubunu oluşturmaktadır ve İsrail'in toplam nüfusunun yaklaşık %18'ini teşkil etmektedir. ESB'den İsrail'e göçün zirvesi 1990'ların başında yaşanmış, ancak ekonomik koşullardan etkilenerek sonraki yıllarda da devam etmiştir. 1989-2018 döneminde İsrail'e gelen tüm ESB göçmenlerinin %34'ü Rusya'dan ve %33'ü Ukrayna'dan gelmiştir. Özellikle 2015 yılında Rusya ve Ukrayna, İsrail'e gelen tüm ESB göçmenlerinin %92'sini oluşturmuştur.²⁸ Ukrayna'daki savaşın (Şubat 2022'de tam ölçekli işgalin başlamasıyla) tetiklediği yeni bir göç dalgası yaşanmıştır. Savaşın başlangıcından sonraki bir buçuk yıl içinde toplam 110.000 göçmen gelmiş ve bunların yaklaşık 100.000'i ESB ülkelerindendir. Bu, 2000 yılından bu yana görülmemiş bir rekoru temsil etmektedir.²⁹ 2022 yılında İsrail'e gelen 74.714 Yahudi göçmenin 37.364'ü Rusya'dan ve 14.680'i Ukrayna'dan gelmiştir. 2023 yılında İsrail'e gelen tüm göçmenlerin yaklaşık %70'i Rusya'dan gelmiştir.³⁰

İlk ESB göçmenlerinden farklı olarak, bu yeni grup menşe ülkeleriyle güçlü bağlarını sürdürmüştür. Aile ziyaretleri, tatiller ve alışveriş için geri dönüşler yaşanmış, Tel Aviv ile Rusya ve Ukrayna arasındaki uçuş

²⁸ Lilo Locher, "Immigration from the Eastern Block and the former Soviet Union to Israel: Who is coming when?", Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor, No. 227, Aralık 2000; Mark Tolts, "A Half Century of Jewish Emigration from the Former Soviet Union: Demographic Aspects", Project for Russian and Eurasian Jewry, Davis Center for Russian and Eurasian Studies, Harvard University, 20 Kasım 2019.

²⁹ Canaan Lidor, "Russian immigration streams in as Israel predicts uptick in Western newcomers", The Times of Israel, 21 Mayıs 2024, <https://www.timesofisrael.com/russian-immigration-streams-in-as-israel-predicts-uptick-in-western-newcomers/>

³⁰ Judah Ari Gross, "Immigration to Israel hits 23-year high, driven by Russian invasion of Ukraine", The Times of Israel, 22 Aralık 2022, <https://www.timesofisrael.com/immigration-to-israel-hits-23-year-high-driven-by-russian-invasion-of-ukraine/>; "Ukrayna savaşı sebebiyle İsrail'e Yahudi göçü arttı", Independent Türkçe, 31 Ağustos 2023, <https://www.indyturk.com/node/658216/d%C3%BCnya/ukrayna-sava%C5%9F%C4%B1-sebebiyle-i%C3%87srail%E2%80%99e-yahudi-g%C3%B6%C3%A7%C3%BC-artt%C4%B1>

sayısındaki artış buna kanıt olarak gösterilmiştir. İsrail içinde de bu göçmenlerin çoğu ana vatanlarının kültür ve dillerine bağlı kalmıştır. Rusça, Arapçadan sonra İsrail'in en büyük ikinci azınlık dili haline gelmiştir. İsrail televizyonlarında özel Rusça haber programları bulunmaktadır.

ESB göçmenlerinin sosyal, dilsel ve kültürel olarak İsrail'e tam entegre olamaması, bazı İsrailliler tarafından bu Aliyah'ın Siyonist ve Yahudi kimliklerinin sorgulanmasına yol açmıştır. Özellikle 1.5 Kuşağı (çocukluk veya gençlik döneminde göç edenler), ebeveynlerine göre daha fazla entegrasyon sergilemekte, İsrail toplumunda daha sesli katılımcı olmakta ve daha çeşitli siyasi eğilimlere sahip olmaktadır. 1.5 Kuşağı,³¹ İsrail kimliğine daha güçlü bir şekilde bağlılık göstermiştir. Kendilerini genellikle “çok İsrailli”, “Rus İsrailli” veya “hem [Rus/Ukraynalı] hem [İsrailli] bir kombinasyon” olarak tanımlamışlardır. İsrail'e varışta dışarıdan “Rus” veya yeterince İsrailli değil olarak algılanmaktan, zamanla İsrailli olarak tanınmaya doğru bir değişim yaşamışlardır. Ancak bu entegrasyona rağmen, tüm 1.5 Kuşağı katılımcılarında hibrit kimlik unsurları görülmüştür; hepsi Rusça konuşmakta, Novyi God'u kutlamaya devam etmekte ve “Rus” yetiştirilme tarzlarından etkilenmektedirler. Rus dili, kültürel bir element olarak tüm ESB kökenli katılımcılar için ortak bir amaca hizmet etmiştir.³²

Savaşın kimlik üzerinde önemli bir tetikleyici rolü olduğu görülmüştür. Tüm Ukrayna-doğumlu katılımcılar, Ukrayna kimliklerinin güçlendiğini bildirmiştir. Bu güçlenme, daha önce bulanık olan Rus-Ukrayna ayrımının netleşmesine yol açmış, “Rus” olarak algılanan veya kendini öyle tanımlayan katılımcılar artık kendilerini net bir şekilde Ukraynalı olarak tanımlamıştır. Bu değişim, savaşın doğrudan bir sonucu olarak ve Rusya ile SSCB'nin Ukraynalılara karşı geçmişte yaptığı

³¹ 1.5 kuşağı, çocukluk veya ergenlik döneminde (küçük yaşta) göç etmiş bireyleri ifade eder. Bu bireyler, hem gönderen hem de kabul edildikleri kültürlere vakıf olmaları ve bu iki kültür arasında yön bulmaları nedeniyle birinci ve ikinci kuşak göçmenlerden ayrı, eşsiz bir konuma yerleştirilmektedir. Bkz. Hen Jacobson, “Generation 1.5 of female Russian and Ukrainian migrants in Israel in the times of the Russia-Ukraine War: Narratives regarding the impact of war”, Master Thesis, Uppsala University, Institute for Russian and Eurasian Studies, 2024, s. 18.

³² Jacobson, age, 2024.

adaletsizliklerin yeniden farkına varılmasıyla yaşanmıştır. Buna karşılık, Rusya-doğumlu katılımcıların Rus kimliklerinin (eğer varsa) zaten belirli kültürel ve ailevi unsurlarla sınırlı olduğu ve savaşın kimliklerini değiştirmedeği bildirilmiştir. Her iki grup katılımcı için de baskın kimlik İsrail kimliği olarak kalmıştır. Özellikle 7 Ekim saldırılarının ardından İsrail kimliğinin genellikle daha da güçlendiği görülmüştür.³³

ESB kökenli göçmenlerin çoğu, İsrail'in Rusya-Ukrayna Savaşı'ndaki duruşu konusunda Yahudi İsrail nüfusuyla genel olarak aynı çizgide olmuştur. İsrail'in Rusya'ya karşı tam Batı yaptırımlarına katılmaktan kaçınma kararını, Yahudi olmayan İsraillilerden bile daha güçlü bir şekilde desteklemişlerdir. Katılımcıların anlatıları, İsrail'in karmaşık uluslararası konumuna dair daha incelikli bir anlayış ortaya koymuştur. İsrail'in Rusya ile çatışmaktan kaçınma ihtiyacını ve bu nedenle temkinli olma gerekliliğini vurgulamışlardır. Putin'in politikalarını ve bunların İsrail üzerindeki potansiyel etkilerini sürekli takip ettikleri, Putin'in eylemleri ve İsrail'i kınaması nedeniyle Rusya'ya güvenilemeyeceğini fark ettikleri belirtilmiştir. Rusya'nın İran ile işbirliği konusundaki endişeler de dile getirilmiştir. Göçmenlerin bir kısmı (hem Rusya hem Ukrayna doğumlu) Ukrayna'ya aktif destek (çoğunlukla bağışlar yoluyla) göstermiştir.³⁴ ESB göçmen topluluğunun büyüklüğü (%18), onları önemli bir demografik ve potansiyel olarak siyasi güç haline getirmektedir. Önceki dönemlerde bu grubun ağırlıklı olarak Rusça medya tükettiği ve siyasi tutumlarının sağ eğilimli partilere oy verme olasılığını artırdığı gözlemlenmiştir. Oligarklar da bu bağlamda önemli bir yere sahiptir; Roman Abramoviç, Mikhail Fridman, Petr Aven, Viktor Vekselberg gibi isimler Rus ve İsrail vatandaşlarıdır. Bu kişiler, ticari ve siyasi ilişkilerde köprü rolü oynayabilmektedir.

Rusya'nın Suriye'deki Varlığı

İsrail'in Rusya-Ukrayna savaşındaki tutumunu belirleyen en önemli faktörlerden biri, Rusya ile Suriye arasında 2024 öncesinde kurulan güvenlik işbirliğidir. Rusya'nın 2015'te Suriye'ye doğrudan askeri müdahalesiyle birlikte, İsrail için yeni bir komşu haline gelmişti. İsrail'in Hizbullah ve İran bağlantılı milislere karşı Suriye topraklarındaki sınır

³³ Jacobson, age, 2024.

³⁴ Jacobson, age, 2024.

ötesi operasyonları, büyük ölçüde Rusya'nın iznine veya en azından koordinasyonuna bağlıydı. İki ülke arasında "kırmızı çizgiler" ve uzlaşmaya dayalı benzersiz bir işbirliği formatı oluşturulmuştu.³⁵ İsrail'in kırmızı çizgileri arasında Hizbullah'ın güçlenmesi, modern silah tedariki, İran bağlantılı paramiliter ağların genişletilmesi, Kudüs Gücü'nün güçlendirilmesi ve İran askeri altyapısının Suriye'de (özellikle Golan Tepeleri yakınlarında) kurulması yer almaktaydı. Rusya, Suriye rejimini desteklemek için İran ile ittifak halinde olmasına rağmen, İsrail'in İran bağlantılı hedeflere yönelik saldırılarını büyük ölçüde görmezden gelmişti. Bu güvenlik koordinasyonu, İsrail'in güvenlik mimarisi açısından hayati öneme sahipti.³⁶

Ukrayna'daki savaş, bu dinamiği karmaşıklaştırma potansiyeli taşımaktaydı. Ukrayna savaşı başladığından beri Rusya'nın Suriye'deki varlığının azalmasıyla İran'a daha fazla hareket alanı tanıdığı ve Rusya'nın İsrail saldırılarına yönelik söyleminin sertleştiğini belirtmekteydi. Buna rağmen, çatışmasızlık mekanizmasının büyük ölçüde devam ettiği ve İsrail'in Suriye'deki önde gelen güvenlik ortağı Rusya olmaya devam etmişti. İsrail, Rusya ile Suriye'deki ilişkilerinin bozulmasının, Moskova'nın bölgedeki rakipleri İran ve Hizbullah'ı dolaylı olarak desteklemesi senaryosuna yol açabileceğinden endişe duymaktaydı ve bu nedenle Rusya ile mevcut düzeydeki ilişkileri korumayı önemsemekteydi.³⁷ Rusya, İsrail için bölgede güvence sağlayan ve İsrail'in münhasır hedefleri için zaman zaman yer açabilen önemli bir aktör olarak gözükmekteydi. Bu nedenle İsrail'in Batılı devletler gibi Rusya'yı karşısına alması ulusal çıkarlarına uygun değildir.³⁸ Nitekim 8 Aralık 2024'te gerçekleşen Suriye devrimi ile Esad ailesinin yönetimden düşmesiyle birlikte İsrail'in Suriye'de karşılaştığı

³⁵ Mark N. Katz, "Russia and Israel: an improbable friendship", içinde *Russia's Return To The Middle East*, European Union Institute for Security Studies (EUISS) (2018).

³⁶ Eugene Rumer, "Russia and Israel—Best Friends Forever?", içinde *Russia in the Middle East*, Carnegie Endowment for International Peace (2019).

³⁷ Lidia Averbukh and Margarete Klein, "Russia-Israel Relationship Transformed by Syria Conflict", SWP Comment, NO. 37, Eylül 2018; Aref Bijan, "Russia-Israel Relationship: In the Perspective of the Syrian Civil War." *İsrailiyat: Journal of Israeli and Judaic Studies*, no. 7 (Winter 2020), s. 98-100.

³⁸ Sergei Melkonian, "Russia-Israel Cooperation in Syria: Interests, Dynamics, and Impact of the War in Ukraine", Emirates Policy Center, 22 Ağustos 2022.

problemler ve Türkiye ile karşı karşıya gelme ihtimali,³⁹ Rusya'nın Suriye'deki varlığının İsrail'in bölgesel güvenliğindeki yerini daha net ortaya koymuştur.

Devam Eden İşgaller

İsrail'in Rusya'nın Ukrayna'daki işgaline net bir tavır koymasını engelleyen bir diğer faktör, İsrail'in Filistin'de devam eden işgalidir. Rusya ve İsrail işgalleri karşılıklı olarak ilhak normlarını çürütmesi ve emsal sorunları oluşturmaları nedeniyle uluslararası hukuk ihlalleri bağlamında iki ülkede aynı tarafta ve suçlamalarla karşılaşmaktadır. İlhak normları ve emsal sorunu bağlamında, İsrail ve Rusya'nın birbirini açıkça kınamasını ve bu meseleler üzerinden doğrudan karşı karşıya gelmelerini engelleyen bir durum yaratmaktadır; zira her iki aktör de benzer ihlal pratiklerine başvurdıkları için karşı tarafı eleştirmek kendi meşruiyet iddialarını zayıflatma riski taşımaktadır. Bu nedenle uluslararası hukukta oluşabilecek yeni normatif dengelere dair ikili arasında sessiz bir uzlaşma ya da karşılıklı bir suskunluk politikası ortaya çıkmıştır. Batı tarafından İsrail'e yapılan her baskıda veya savaşa dair İsrail hükümetinin bazı kınama mesajları sonrasında, Rusya'nın temel tepkisi İsrail'in konuyu Filistin meselesinden uzaklaştırmak istediği suçlaması olmuştur. Rusya'nın Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) üyesi olması da İsrail'in bu konuda net bir tavır almasını engellemiştir. Bu bağlamda, Rusya'nın Kırım'ı 2014'teki ilhakı da önemlidir. Rusya'nın işgal yoluyla Kırım'ı ilhak etmesine göz yumulmasının, uluslararası hukukta yerleşik normu kırarak gelecekte İsrail'in Kudüs başta olmak üzere işgal ettiği toprakları uluslararası kamuoyuna kabul ettirmesinin önünü açabileceği riskine (emsal sorunu) dikkat çekilmektedir. Nitekim Rusya'nın Kırım işgalinin oluşturduğu emsal, Trump'un ilk başkanlık döneminde İsrail'in Golan Tepelerini ilhak etmesini ve Kudüs'ü başkent olarak ilan etmesini kabul etmesinde önemli bir etken olmuştur. Bu durum, İsrail'in Kırım'ın ilhakına veya Rusya'nın Ukrayna'daki eylemlerine tam olarak karşı çıkmamasının

³⁹ Emre Karaca, "Yeni Suriye satrancında Türkiye-İsrail projeksiyonları", Fikir Turu, 22 Nisan 2025; "Haaretz'den Türkiye analizi: Suriye'de İsrail'i dizginlemek için Trump'a yöneldiler", Oksijen, 8 Nisan 2025.

potansiyel uzun vadeli stratejik düşüncelerden kaynaklanabileceğini düşündürmektedir.⁴⁰

Gazze'deki İsrail-Hamas çatışması da bu denklemin parçasıdır. Çatışma, Orta Doğu'daki bölgesel bağlamının ötesine geçerek küresel güç mücadelesinde önemli bir cephe haline gelmiştir. İsrail'in eylemleri ve Gazze'deki insani kriz, bölgesel güç mücadelelerini derinleştirmekte ve ABD'nin İsrail'e verdiği destek, Batı'ya yönelik eleştirilerin artmasına yol açarak küresel kutuplaşmayı artırmaktadır. Bu durum, Rusya ve Çin gibi revizyonist güçler için bölgedeki etkilerini artırma fırsatı yaratmıştır. Rusya, Gazze çatışmasını Batı'nın politikalarına yönelik eleştiriler getirmek ve kendisini potansiyel bir alternatif güç merkezi olarak sunmak için kullanmıştır.⁴¹ Batı'nın aksine Rusya, Hamas'ı bir terör örgütü olarak görmemekte ve Hamas temsilcileriyle görüşmeler gerçekleştirmektedir. Bu durum, Rusya'ya İsrail ile Batı arasındaki ilişkilerde bir denge kurma imkânı sunmaktadır. Ayrıca, Rusya'daki Dağıstan gibi bölgelerde yaşanan Yahudi karşıtı olaylar, İsrail'de rahatsızlık yaratmıştır. Gazze'deki Sünni Müslümanların öldürülmesi meselesi, Rusya'daki Sünni Müslümanların Orta Doğu olaylarıyla ilgili görüşlerini ifade etmeleri için bir çıkış noktası sağlamıştır.⁴²

Değişen Uluslararası Sistem

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle ortaya çıkan tek kutuplu uluslararası sistem, günümüzde yükselen çok kutuplulukla yerini daha karmaşık bir dengeye bırakmaktadır. Batı ittifakı ile Rusya-Çin eksenindeki rekabet derinleşmiş ve dünya genelinde ekonomik, siyasi ve askeri dengeler yeniden şekillenmektedir.⁴³ ABD'nin Orta Doğu'daki

⁴⁰ Muhammet Koçak, "İsrail-Filistin çatışması ve Rusya'nın esnek politikaları", Anadolu Ajansı, 31 Ekim 2023; Refik Huri, "Gazze ve Ukrayna aynasında hangi Batı ve hangi Doğu?", Independent Türkçe, 3 Mart 2024.

⁴¹ John Raine, "Ukraine vs Gaze", Survival, 66/1 (2024), s. 173-180.

⁴² Fiona Hill and Kevin Huggard, "What is Russia's role in the Israel-Gaza crisis?", Brookings, 31 Ocak 2024, <https://www.brookings.edu/articles/what-is-russias-role-in-the-israel-gaza-crisis/>; Elnur İsmayıl, "Rusya Dış Politikasında İsrail-Filistin Sorunu", 4 Eylül 2024, <https://turkiyearastirmalari.org/2024/09/04/yayinlar/analiz/rusya-dispolitikasinda-israil-filistin-sorunu/>

⁴³ Robert D. Kaplan, "The Return of Marco Polo's World and the U. S. Military Response", Mayıs 2017, <https://stories.cnas.org/the-return-of-marco-polos-world-and-the-u-s-military-response>

nüfuzunun eskiye nazaran azaldığı bu dönemde,⁴⁴ Rusya bölgedeki ağırlığını arttırdı ve İsrail için önemli bir muhatap konumuna geldi. Rusya'nın İran'ın nükleer programı üzerindeki ağırlığı,⁴⁵ Körfez ülkeleriyle derin bağları ve bölge siyasetindeki aktif pozisyonu,⁴⁶ İsrail'i Rusya ile daha uzun vadeli bir ortaklığa itmiş durumdadır. Bu bağlamda, İsrail'in Batılı devletler gibi Rusya'yı tamamen karşısına alması gerçekçi görülmemektedir. Uluslararası sistemdeki bu yapısal sorunlar, devletlerin kendi ulusal çıkarlarını önceliklendirmesine yol açmaktadır. İsrail'in Rusya ile ilişkilerini sürdürme çabası, bu yeni "post-Amerikan düzeni"nde kendi güvenlik çıkarlarını güvence altına alma arayışının bir parçası olarak görülebilir.⁴⁷ Ukrayna savaşının uluslararası hukukun ihlali ve ilhak normlarının kırılması gibi konuları gündeme getirmesi de, İsrail'in kendi hassasiyetleri açısından uluslararası sistemdeki bu değişimleri yakından takip etmesini gerektirmektedir.

İsrail, Rusya'nın Ortadoğu'daki varlığına yakından tanık olurken, Çin'in Ortadoğu'da artan yatırımları ve gücü, ABD ile olan ilişkilerini yeniden düzenlemesi gerektiğini ortaya koymaktadır.⁴⁸ Bu noktada Çin'in Hayfa Limanı işletmesini 25 yıllığına alması,⁴⁹ Aşkelon'dan Eliat limanına kadar olan demiryolu işletmesinde bulunması, İsrail'de bulunan Çinli işçilerin varlığı vb. düşünüldüğünde⁵⁰ İsrail'in değişen sistemde yeni bir müttefiklik şeklini tercih ettiğini göstermektedir. Buna göre İsrail, ABD'nin azalan bölgesel etkinliği ve Çin ile Rusya'nın artan nüfuzuna karşı tek bir aktöre bağlı kalmadan, bu rekabetten

⁴⁴ George Friedman, "ABD'nin Ortadoğu'dan çekilmesi ne anlama geliyor?", Independent Türkçe, 5 Temmuz 2021, <https://www.indyturk.com/node/383111/d%C3%BCnyadan-sesler/abdnin-ortado%C4%9Fudan-%C3%A7ekilmesi-ne-anlama-geliyor>; Necmettin Acar, "Orta Doğu Güvenlik Mimarisinde Yaşanan Değişimin İsrail Siyasetine Etkileri" Liberal Düşünce Dergisi, 112, (2023), s. 1-20.

⁴⁵ İbrahim Çetin, Mevlüt Akçapa, "Soğuk Savaş Sonrası İran-Rusya İlişkileri: Teşvik Edici ve Sınırlandırıcı Faktörler", İran Çalışmaları Dergisi, 8/1 (2024), s. 53-79.

⁴⁶ Bora Bayraktar, "Rusya'nın Ortadoğu Hesapları", Kriter, 4/43 (Şubat 2020).

⁴⁷ Fatih Şemsettin Işık, "No Birds with No Stones: Israel's Policy in the Russia-Ukraine War", TRT World Research Centre, Nisan 2022.

⁴⁸ Bkz. Alimcan Ablet, Çin-İsrail İlişkileri, İstanbul: İyidüşün Yayınları, 2021.

⁴⁹ Hayfa Limanı'nı 2021'den itibaren Çin işletecek, utikad, 17 Aralık 2019; "US Senate warns Israel against letting China run Haifa port", The Times of Israel, 14 Haziran 2019.

⁵⁰ Bkz. Banu Eligür, "Chinese-Israeli Relations: Between Opportunities and Constraints", Doğu Asya Araştırmaları Dergisi, 5/10, (2022), s. 1-25.

faydalananak Hedging/korunma⁵¹ stratejisi benimsemiştir. Bu strateji, Suudi Arabistan, Kuveyt gibi diğer bölge ülkeleri tarafından da takip edilmektedir. ⁵² İsrail bunu daha temkinli yapsa da, uluslararası sistemdeki değişim bu stratejiyi uygulamasını gerekli kılmaktadır. Bunun en güzel örneği ise Rusya-Ukrayna savaşı olmuştur.

Sonuç

İsrail'in Rusya-Ukrayna savaşındaki tutumu, sadece Ukrayna'daki çatışmanın kendisinden değil, aynı zamanda İsrail'in Rusya ile Suriye'de kurduğu hayati güvenlik koordinasyonundan, Rusya'nın Orta Doğu'daki artan rolünden, Gazze çatışmasının küresel güç mücadelesindeki yerinden, Kırım'ın ilhaki gibi emsal teşkil eden olaylardan ve ülkedeki büyük Rusça konuşan diasporadan etkilenmektedir. İsrail, en önemli müttefiki ABD ile güvenlik ilişkilerini en üst düzeyde tutmakla birlikte, Rusya'nın Ortadoğu'daki pozisyonunun göz ardı edilemeyecek kadar önemli olduğunun farkındadır. Bu nedenle, İsrail'in politikası, Batı'nın Rusya'ya karşı sert tutumundan farklı olarak, kendi özgün güvenlik kaygılarını önceleyen ve çeşitli bölgesel ve küresel dinamikler arasında denge kurmaya çalışan karmaşık bir yaklaşımdır. Rusya-İsrail ilişkileri, Ukrayna savaşı sırasında bir miktar soğuma ve kontrollü gerilim yaşasa da, her iki tarafın da stratejik düzeyde ilişkilerin devam etmesini arzu ettiği görülmektedir. Gelecekte, uluslararası sistemdeki çok kutupluluğun derinleşmesi ve Ortadoğu'daki güç dengelerinin değişmesiyle birlikte, İsrail'in Rusya ile olan ilişkilerini yönetme biçimi daha da karmaşık hale gelebilir. ESB kökenli göçmen topluluğu ve onların bu çifte bağlamdaki deneyimleri, İsrail'in hem iç siyasetini hem de dış politika algısını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca çalışma, İsrail dış politikasının çok kutuplu dünyadaki yönelimini ele alarak, mevcut kuramsal yorumlara eleştirel bir katkı sunmayı ve alternatif bir okuma önermektedir.

⁵¹ Gonzalez-Pujol, age, 2024, s. 193-214

⁵² Telci, Rakipoğlu, July 2021, s. 213-29; Mehmet Rakipoğlu, Dış Politikada Korunma (Hedging) Stratejisi: Soğuk Savaş Sonrası Suudi Arabistan'ın ABD, Çin ve Rusya İle İlişkileri, Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınlar, 2023.

Kaynakça

- Ablet, Alimcan, Çin-İsrail İlişkileri, İstanbul: İyidüşün Yayınları, 2021.
- Acar, Necmettin, "Orta Doğu Güvenlik Mimarisinde Yaşanan Değişimin İsrail Siyasetine Etkileri" Liberal Düşünce Dergisi, 112, (2023), s. 1-20.
- Al-Haj, Majid Ibrahim, Immigration and Ethnic Formation in a Deeply Divided Society: The Case of the 1990s Immigrants from the Former Soviet Union in Israel, Brill, 2004.
- Amir, Merav, "The Israeli Reaction to the War in Ukraine", Institute for Human Sciences, 22 March 2022.
- Anderson, Scott R. ve diğerleri, "The World Reacts to Russia's Invasion of Ukraine", Lawfare, 24 Şubat 2022, <https://www.lawfaremedia.org/article/world-reacts-russias-invasion-ukraine>
- Averbukh, Lidia, Margarete Klein, "Russia-Israel Relationship Transformed by Syria Conflict", SWP Comment, NO. 37, Eylül 2018.
- Bayraktar, Bora, "Rusya'nın Ortadoğu Hesapları", Kriter, 4/43, (Şubat 2020).
- Bijan, Aref, "Russia-Israel Relationship: In the Perspective of the Syrian Civil War." İsrailiyat: Journal of Israeli and Judaic Studies, 7 (Winter 2020), s. 98-100.
- Canlı, Enes, "İsrail, Ukrayna savaşında Batı ile Rusya arasında sıkıştı", Anadolu Ajansı, 21 Ekim 2022.
- Chotiner, Isaac, "Why John Mearsheimer Blames the U.S. for the Crisis in Ukraine", The New Yorker, 1 Mart 2022, <https://www.newyorker.com/news/q-and-a/why-john-mearsheimer-blames-the-us-for-the-crisis-in-ukraine>
- Çakmaktaş, Halit, Siyon Aşıkları Hareketi, 1884-1897, İstanbul: Çizgi Kitabevi, 2024.
- Çetin, İbrahim, Mevlüt Akçapa, "Soğuk Savaş Sonrası İran-Rusya İlişkileri: Teşvik Edici ve Sınırlandırıcı Faktörler", İran Çalışmaları Dergisi, 8/1 (2024), s. 53-79.
- Çoşkun, Batu, "Ukrayna ve Rusya Arasında İsrail: İtidal ve Arabuluculuk", Kriter, 6/67 (Nisan 2022).
- DellaPergola, Sergio, "World Jewish Population, 2016," in Arnold Dashefsky and Ira M. Sheskin. (Editors) The American Jewish Year Book, 2016, Volume 116 (2016).
- Driedger, Jonas J., "Russian Self-Defense? Fact-Checking Arguments on the Russo-Ukrainian War by John J. Mearsheimer and Others", PRİF Blog, 26 Temmuz 2023, <https://blog.prif.org/2023/07/26/russian-self-defense-fact-checking-arguments-on-the-russo-ukrainian-war-by-john-j-mearsheimer-and-others/>
- Dualı, Şir Muhammed, Çarlık Rusyasında Yahudiler, İstanbul: Divan Kitap, 2016.

Eligür, Banu, "Chinese-Israeli Relations: Between Opportunities and Constraints", *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*, 5/10 (2022), s. 1-25.

Emmons, Shelese, "Russian Jewish Immigration and its Effect on the State of Israel", *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 5/1 (1997), s. 341-355.

Frankel, Jonathan, *Kehanet ve Siyaset: Sosyalizm, Milliyetçilik ve Rusya Yahudileri (1862-1917)*, Hece Yayınları, 2022.

Friedman, George, "ABD'nin Ortadoğu'dan çekilmesi ne anlama geliyor?", *Independent Türkçe*, 5 Temmuz 2021, <https://www.indyturk.com/node/383111/d%C3%BCnyadan-sesler/abd-nin-ortado%C4%9Fudan-%C3%A7ekilmesi-ne-anlama-geliyor>

Golda Meir, *My life: The Autobiography*, London: Weidenfeld & Nicolson, 1977.

Gonzalez-Pujol, Iván, "Theorising the Hedging Strategy: National Interests, Objectives, and Mixed Foreign Policy Instruments", *Allazimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace*, 13/2, (2024), s. 193-214

Gross, Judah Ari, "Immigration to Israel hits 23-year high, driven by Russian invasion of Ukraine", *The Times of Israel*, 22 Aralık 2022, <https://www.timesofisrael.com/immigration-to-israel-hits-23-year-high-driven-by-russian-invasion-of-ukraine/>

Harunoğulları, Muazzez, Gulsen Ayhan, "Rusya –Ukrayna Krizinin Dünya Gıda Güvenliğine Etkileri", *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 21/2 (2023), s. 525-556.

Hill, Fiona, Kevin Huggard, "What is Russia's role in the Israel-Gaza crisis?", *Brookings*, 31 Ocak 2024, <https://www.brookings.edu/articles/what-is-russias-role-in-the-israel-gaza-crisis/>

Huri, Refik, "Gazze ve Ukrayna aynasında hangi Batı ve hangi Doğu?", *Independent Türkçe*, 3 Mart 2024.

Işık, Fatih Şemsettin, "No Birds with No Stones: Israel's Policy in the Russia-Ukraine War", *TRT World Research Centre*, Nisan 2022.

İsmayıl, Elnur, "Rusya Dış Politikasında İsrail-Filistin Sorun", 4 Eylül 2024, <https://turkiyearchastirmalari.org/2024/09/04/yayinlar/analiz/rusya-dis-politikasinda-israil-filistin-sorunu/>

Kaplan, Robert D., "The Return of Marco Polo's World and the U. S. Military Response", Mayıs 2017, <https://stories.cnas.org/the-return-of-marco-polos-world-and-the-u-s-military-response>

Karaca, Emre, "Yeni Suriye satrancında Türkiye-İsrail projeksiyonları", *Fikir Turu*, 22 Nisan 2025.

Katz, Mark N., "Russia and Israel: an improbable friendship", içinde *Russia's Return To The Middle East*, European Union Institute for Security Studies (EUISS) (2018).

Khoury, Michael, "Russian's Economy and Trade Relations with Israel." içinde *Russia and Israel in the Changing Middle East: Conference Proceedings*,

editörler Zvi Magen ve Vitaly Naumkin. Institute for National Security Studies, 2013.

Koçak, Muhammet, “İsrail-Filistin çatışması ve Rusya’nın esnek politikaları”, Anadolu Ajansı, 31 Ekim 2023.

Kökçam, Selami, “Ukrayna Savaşı sonrası: İsrail Rusya ilişkileri”, TRT Haber, 19 Nisan 2022.

Kurt, Menderes, “Yahudi Nüfus Problemi ve İsrail Devleti’nin Yahudi Karakteri”, Mukaddime, 12/1 (2021), s. 194-219.

Lidor, Cnaan, “Russian immigration streams in as Israel predicts uptick in Western newcomers”, The Times of Israel, 21 Mayıs 2024, <https://www.timesofisrael.com/russian-immigration-streams-in-as-israel-predicts-uptick-in-western-newcomers/>

Locher, Lilo, “Immigration from the Eastern Block and the former Soviet Union to Israel: Who is coming when?”, Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor, No. 227, Aralık 2000.

Malhotra, Divya, “Israel-Russia Economic Relations: A Pragmatic Partnership Amid Geopolitical Tensions”, Center For National Security Studies, Ramaiah University, [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://cnss.msruas.ac.in/uploads/images/for-israel-embassy_divya_cnss_israel-russia-economic-ties.pdf](https://cnss.msruas.ac.in/uploads/images/for-israel-embassy_divya_cnss_israel-russia-economic-ties.pdf)

Melkonian, Sergei, “Russia-Israel Cooperation in Syria: Interests, Dynamics, and Impact of the War in Ukraine”, Emirates Policy Center, 22 Ağustos 2022.

Myers, David, “The Ironies of History: The Ukraine Crisis through the Lens of Jewish History”, Katz Center for Advanced Judaic Studies, 9 Mart 2022, <https://katz.sas.upenn.edu/resources/blog/ironies-history-ukraine-crisis-through-lens-jewish-history>

Neuman, Shoshana, Aliyah to Israel: Immigration under Conditions of Adversity, Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor, No: 89, Aralık 1999.

Raine, John, “Ukraine vs Gaze”, Survival, 66/1 (2024), s. 173-180.

Rakipoğlu, Mehmet, Dış Politikada Korunma (Hedging) Stratejisi: Soğuk Savaş Sonrası Suudi Arabistan’ın ABD, Çin ve Rusya İle İlişkileri, Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınlar, 2023.

Rumer, Eugene, “Russia and Israel—Best Friends Forever?”, içinde Russia in the Middle East, Carnegie Endowment for International Peace (2019).

Samsun, Ayşe Tuğçe, “Ukrayna Krizi’nin Avrupa Güvenliğine Olan Etkisi”, EURO Politika, 12 (2022), s. 7-15.

Süpürgeci, İlyas, “Ukrayna Savaşı Gölgesinde İsrail-Rusya İlişkileri: Nereye?”, Stratejik Düşünce Enstitüsü, 7 Mayıs 2022.

Telci, İsmail Numan, Mehmet Rakipoğlu, "Hedging As a Survival Strategy for Small States: The Case of Kuwait". *All Azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace*, 10/2 (July 2021): 213-29.

Tolts, Mark, "A Half Century of Jewish Emigration from the Former Soviet Union: Demographic Aspects", Project for Russian and Eurasian Jewry, Davis Center for Russian and Eurasian Studies, Harvard University, 20 Kasım 2019.

Yacobson, Hen, "Generation 1.5 of female Russian and Ukrainian migrants in Israel in the times of the Russia-Ukraine War: Narratives regarding the impact of war", Master Thesis, Uppsala University, Institute for Russian and Eurasian Studies, 2024.

Yerköy, Samet, "Putin'in Rusya-Ukrayna Tarihsel Birliği Üzerine Makalesi: Velikorus Şovenizminin Manifestosu". *Mülkiye Dergisi*, 48 (4), (Aralık 2024), s. 1062-1098.

"Chapter 10.2: Jews and Ukrainians: A Millennium of Co-Existence", *Ukrainian Jewish Encounter*, 27 Kasım 2024.

"David Ben-Gurion", *Encyclopædia Britannica*, 3 Mayıs 2025.

"Declaration of Independence", The Knesset, <https://main.knesset.gov.il/en/about/pages/declaration.aspx>

"Economic cooperation between Ukraine and Israel", Embassy of Ukraine in the State of Israel, <https://israel.mfa.gov.ua/en/partnership/3308-torgovelyno-jekonomichne-spirobitnictvo#:~:text=Economic%20cooperation%20between%20Ukraine%20and,in%20the%20State%20of%20Israel&text=According%20to%20the%20State%20Statistics,imports%20%2D%20%24161%2C17%20mln.>

"Haaretz'den Türkiye analizi: Suriye'de İsrail'i dizginlemek için Trump'a yöneldiler", *Oksijen*, 8 Nisan 2025.

"Hayfa Limanı'nı 2021'den itibaren Çin işletecek, utikad, 17 Aralık 2019.

"History of Ukrainian - Israeli Relations", Embassy of Ukraine in the State of Israel, 25 Ağustos 2012, <https://israel.mfa.gov.ua/en/partnership/429-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-izrajilem>

"History of Ukrainian - Israeli Relations", Embassy of Ukraine in the State of Israel, 25 Ağustos 2012, <https://israel.mfa.gov.ua/en/partnership/429-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-izrajilem>

"Israel-Russia Bilateral relations", Embassy of Israel Moskov, <https://new.embassies.gov.il/russia/en/the-embassy/bilateral-relations>

"Israel-Ukraine Bilateral relations" Embassy of Israel Kiev, <https://new.embassies.gov.il/ukraine/en/the-embassy/bilateral-relations>

"John Mearsheimer'in Rusya-Ukrayna Savaşı Hakkındaki Görüşleri", *Uluslararası Politika Akademisi*, 14 Mart 2022, <https://politikaakademisi.org/2022/03/14/john-mearsheimerin-rusya-ukrayna-savasi-hakkindaki-gorusleri/>

“Menachem Begin”, Encyclopædia Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Menachem-Begin>

“Moshe Sharett”, Ministry of Foreign Affairs, 03 Ağustos 2021, https://www.gov.il/en/pages/moshe_sharet

“Prime Minister Levi Eshkol (1895-1969)”, The Knesset, <https://main.knesset.gov.il/en/about/pages/eshkol.aspx>

“Russia-Israel Relations”, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, <https://www.mid.ru/en/maps/il/>

“Rusya’nın Ukrayna’yı işgaline verilen tepkiler, uluslararası sistemin küresel krizlerle başa çıkmaya elverişsiz olduğunu gösterdi”, Uluslararası Af Örgütü, 28 Mart 2023.

“Ukrayna savaşı sebebiyleİsrail’e Yahudi göçü arttı”, Independent Türkçe, 31 Ağustos 2023,

<https://www.indyturk.com/node/658216/d%C3%BCnya/ukrayna-sava%C5%9F%C4%B1-sebebiyle-i%C3%87srail%E2%80%99e-yahudi-g%C3%B6%C3%A7%C3%BC-artt%C4%B1>

“US Senate warns Israel against letting China run Haifa port”, The Times of Israel, 14 Haziran 2019.

Ekler

Tablo 2: İsrail Liderlerinin Rusya ve Ukrayna Ziyaretleri⁵³

Yıl	Ülke	İsim	Görev
1992	Rusya	Shimon Peres	Dışişleri Bakanı
1994	Rusya	Yitzhak Rabin	Başbakan
1995	Rusya	Yitzhak Rabin	Başbakan
1995	Ukrayna	Yitzhak Rabin	Başbakan
1999	Rusya	Ehud Barak	Başbakan
1999	Ukrayna	Binyamin Netanyahu	Başbakan
1999	Rusya	Ariel Sharon	Dışişleri Bakanı
2000	Rusya	David Levy	Dışişleri Bakanı
2001	Rusya	Ariel Sharon	Başbakan
2001	Ukrayna	Moshe Katsav	Cumhurbaşkanı
2001	Rusya	Moshe Katsav	Cumhurbaşkanı
2002	Ukrayna	Shimon Peres	Dışişleri Bakanı
2002	Rusya	Ariel Sharon	Başbakan
2003	Rusya	Ariel Sharon	Başbakan
2005	Rusya	Moshe Katsav	Cumhurbaşkanı
2006	Rusya	Ehud Olmert	Başbakan
2006	Ukrayna	Moshe Katsav	Cumhurbaşkanı
2007	Rusya	Ehud Olmert	Başbakan
2007	Rusya	Ehud Olmert	Başbakan
2008	Rusya	Ehud Olmert	Başbakan
2009	Rusya	Ehud Olmert	Başbakan
2009	Ukrayna	Avigdor Lieberman	Dışişleri Bakanı
2009	Rusya	Avigdor Lieberman	Dışişleri Bakanı
2010	Ukrayna	Shimon Peres	Cumhurbaşkanı

⁵³ "Russia-Israel Relations", The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, <https://www.mid.ru/en/maps/il/> ve "History of Ukrainian - Israeli Relations", Embassy of Ukraine in the State of Israel, 25 Ağustos 2012, <https://israel.mfa.gov.ua/en/partnership/429-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-izrajilem>

2010	Ukrayna	Avigdor Lieberman	Dışişleri Bakanı
2010	Ukrayna	Avigdor Lieberman	Dışişleri Bakanı
2010	Rusya	Binyamin Netanyahu	Başbakan
2011	Ukrayna	Shimon Peres	Cumhurbaşkanı
2011	Ukrayna	Avigdor Lieberman	Dışişleri Bakanı
2011	Rusya	Binyamin Netanyahu	Başbakan
2012	Rusya	Binyamin Netanyahu	Başbakan
2012	Ukrayna	Avigdor Lieberman	Dışişleri Bakanı
2012	Rusya	Shimon Peres	Cumhurbaşkanı
2013	Rusya	Binyamin Netanyahu	Başbakan
2013	Ukrayna	Shimon Peres	Cumhurbaşkanı
2013	Rusya	Binyamin Netanyahu	Başbakan
2015	Rusya	Binyamin Netanyahu	Başbakan
2015	Rusya	Avigdor Lieberman	Dışişleri Bakanı
2016	Rusya	Binyamin Netanyahu	Başbakan
2016	Rusya	Binyamin Netanyahu	Başbakan
2016	Ukrayna	Reuven Rivlin	Cumhurbaşkanı
2017	Rusya	Binyamin Netanyahu	Başbakan
2017	Rusya	Binyamin Netanyahu	Başbakan
2018	Rusya	Binyamin Netanyahu	Başbakan

2018	Rusya	Binyamin Netanyahu	Başbakan
2018	Rusya	Binyamin Netanyahu	Başbakan
2019	Rusya	Binyamin Netanyahu	Başbakan
2019	Rusya	Binyamin Netanyahu	Başbakan
2019	Ukrayna	Binyamin Netanyahu	Başbakan
2020	Rusya	Binyamin Netanyahu	Başbakan
2021	Rusya	Yair Lapid	Dışişleri Bakanı
2021	Rusya	Naftali Bennett	Başbakan
2021	Ukrayna	Isaac Herzog	Cumhurbaşkanı
2022	Rusya	Naftali Bennett	Başbakan
2023	Ukrayna	Eli Cohen	Dışişleri Bakanı

Tablo 3: Rusya Liderlerinin İsrail Ziyaretleri⁵⁴

Yıl	İsim	Görev
1994	Andrey Kozyrev	Dışişleri Bakanı
1995	Andrey Kozyrev	Dışişleri Bakanı
1996	Yevgeny Primakov	Dışişleri Bakanı
1996	Yevgeny Primakov	Dışişleri Bakanı
1997	Yevgeny Primakov	Dışişleri Bakanı
1999	Igor Ivanov	Dışişleri Bakanı
2000	Igor Ivanov	Dışişleri Bakanı
2000	Igor Ivanov	Dışişleri Bakanı
2000	Boris Yeltsin	Cumhurbaşkanı
2004	Sergey Lavrov	Dışişleri Bakanı
2005	Vladimir Putin	Cumhurbaşkanı
2005	Sergey Lavrov	Dışişleri Bakanı
2006	Sergey Lavrov	Dışişleri Bakanı
2007	Sergey Lavrov	Dışişleri Bakanı
2008	Sergey Lavrov	Dışişleri Bakanı
2009	Sergey Lavrov	Dışişleri Bakanı
2010	Sergey Lavrov	Dışişleri Bakanı
2012	Vladimir Putin	Cumhurbaşkanı
2016	Dmitry Medvedev	Başbakan
2020	Vladimir Putin	Cumhurbaşkanı

⁵⁴"Russia-Israel Relations", The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, <https://www.mid.ru/en/maps/il/>

Tablo 4: Ukrayna Liderlerinin İsrail Ziyaretleri⁵⁵

Yıl	İsim	Görev
1993	L.Kravchuk	Cumhurbaşkanı
1996	L.Kuchma	Cumhurbaşkanı
2004	V.Yanukovych	Başbakan
2004	K.Gryshchenko	Dışişleri Bakanı
2007	V.Yushchenko	Cumhurbaşkanı
2008	V.Yushchenko	Cumhurbaşkanı
2010	K.Gryshchenko	Dışişleri Bakanı
2011	V.Yanukovych	Cumhurbaşkanı
2011	K.Gryshchenko	Dışişleri Bakanı
2011	K.Gryshchenko	Dışişleri Bakanı
2011	M.Azarov	Başbakan
2014	P.Klimkin	Dışişleri Bakanı
2015	P.Poroshenko	Cumhurbaşkanı
2015	P.Klimkin	Dışişleri Bakanı
2016	P.Poroshenko	Cumhurbaşkanı
2017	V.Groisman	Başbakan
2017	P.Klimkin	Dışişleri Bakanı
2018	P.Klimkin	Dışişleri Bakanı
2019	P.Poroshenko	Cumhurbaşkanı
2020	V.Zelenskyy	Cumhurbaşkan

⁵⁵ “History of Ukrainian - Israeli Relations”, Embassy of Ukraine in the State of Israel, 25 Ağustos 2012, <https://israel.mfa.gov.ua/en/partnership/429-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-izrajilem>